

Vekten av hverdag

Birgit Udem

Når pasienter blir møtt som alminnelige mennesker, får de mulighet til å utvikle en annen identitet, mener forfatteren av boken *Bedringens sosiologi*.

BOK *Bedringens sosiologi. Om potensialet i hverdagsligsamhandling* **FORFATTER**

Astrid Skatvedt ÅR 2020 FORLAG Fagbokforlaget SIDER 155

Hva er det som skjer i menneskemøter og i samhandling som skaper bedring? Spørsmålet er utgangspunktet for boken *Bedringens sosiologi*. Svaret finnes ifølge forfatteren i en hverdagsresponsivitet som er det motsatte av terapeutiske metoder, teknikker eller manualer. Denne uhåndgripelige kvaliteten, som ligger til grunn for alle allmennmenneskelige sosiale prosesser som bidrar til bedring og velvære, forklarer forfatteren ved å analysere hverdagsmøter i lys av sosiologiske teorier.

For å undersøke hvordan bedring skjer, bruker forfatteren teorier om sosiale prosesser, konstruksjon av identitet, hverdagslige ritualer som gir emosjonell energi, sosial responsivitet og utdrag fra etnografisk feltarbeid ved institusjoner for personer med rusavhengighet og psykiske helseproblemer. Hun mener hverdagsresponsivitet bidrar til bedring når den fungerer som en omvendt stemplingsprosess, der pasienter og brukere med «skrinne identiteter og skjøre selv» opplever at de blir møtt som alminnelige mennesker og dermed får muligheten til å utvikle en annen identitet og god selvfølelse.

Gode eksempler

Boken tilbyr illustrerende eksempler på hverdagsresponsivitet. Ett av dem er Petter, som tror at behandlingsoppholdet hans har virket fordi han har opplevd åndsnærvær – et sted der sjeler møtes – istedenfor å bli møtt med «sosionompreik». Et hjerteskjærende eksempel på manglende hverdagsresponsivitet er Agnes og hennes hverdagslige samhandling, som nesten utelukkende besto av hjemmesykepleiere som kom innom i gangen hennes noen minutter tre ganger om dagen, kun for å gi henne medisiner. Agnes var dypt deprimert og hadde så høy angst at hun ikke klarte å komme seg til angstmestringstiltak. På spørsmål om hva som kunne hjelpet henne, svarte hun: «En å prate med, eller bare være stille sammen. Det skal ikke så mye mer til enn et *smil*. Av og til. Smil. Liksom.»

Boka synliggjør hvorfor hverdagsresponsivitet er viktig, gjennom de mange nyanserte observasjonene av samhandling

Forfatteren mener hverdagsresponsivitet er verdifullt fordi den gir personer med «skrinne identiteter og skjøre selv» muligheten til å oppleve seg selv som alminnelig. Men jeg tror at effekten av den hverdagsresponsiviteten som forfatteren beskriver, like gjerne kan skyldes at personene opplever å bli møtt og behandlet som verdifulle. Det teoretiske rammeverket, og særlig fokuset på identitetskonstruksjon og analytiske kategorier som «normal», «unormal» og «avviker», tror jeg kan tilsløre hvorfor samhandling og sosiale erfaringer bidrar til bedring. Differensierende identiteter risikerer å stemple og ekskludere. I tillegg kan de skygge for den «situasjonelle» forståelsen av samhandling som forfatteren prøver å fremme, der det er situasjonene vi deltar i, og rammene for dem, som sier hvem vi er, og ikke omvendt.

Sårbare situasjoner

Det som kjennetegner alle personer «som mottar, eller har behov for en eller annen form for oppmerksomhet eller omsorg fra velferdsstaten», er ikke nødvendigvis en identitet som en skrinn eller skjør avviker, men heller erfaringen av å være i en sårbar situasjon. Kan ikke disse personene heller defineres som verdifulle i kraft av det å være menneske med et ubrukt og uutviklet potensial istedenfor potensielt normal? Jeg vil tro at et positivt ladet humanistisk menneskesyn kombinert med en situasjonell forståelse av hvordan hverdagsresponsivitet kan bidra til bedring, vil motivere både pasienter, ansatte og politiskbyråkratisk ledelse til responsiv, autentisk og sjenerøs samhandling. Det å skulle ha som mål å alminneliggjøre personer som enten mottar fra andre eller gir seg selv en identitet som unormal eller avviker, virker tvert imot defensivt.

En slik forståelsesramme ville passet bedre med både tankers og følelsers flyktige natur samt relasjonelt utløste implisitte traumeminner, som så ofte utfordrer nettopp samhandling basert på ideen om identiteter. Den åpner for øyeblikkets potensielle relasjonelle magi, som forfatteren mener er så avgjørende. Samtidig vil den kanskje i større grad dessuten kunne motvirke responsløse, likegyldige og ekskluderende holdninger som følge av dehumaniserende fagkunnskap og praksis og instrumentell styringslogikk, som boken også problematiserer.

Bedringens sosiologi synliggjør hvorfor hverdagsresponsivitet er viktig, gjennom de mange nyanserte observasjonene av samhandling. Til tross for at jeg mener at bokens teoretisering ikke forklarer hvordan hverdagsresponsivitet bidrar til bedring, åpner den et verdifullt rom for å stille spørsmål og reflektere rundt det som mange tilsynelatende tar for gitt eller ikke er seg bevisst. Boken anbefales både til de som vil la seg inspirere til å bidra til hverdagsresponsivitet, og de som mener at relasjonskompetanse er noe alle har. Den uttalte målgruppen er studenter og ledere ved helse- og sosialutdanninger. Men boken kan forhåpentligvis også anspore ledere i offentlig virksomhet til å begynne å tenke nytt om hvordan de best kan konseptualisere, kvantifisere og fordele behandlings- og omsorgsressurser og resultater.